

102. møde.

Tirsdag den 29. maj kl. 14.

Formanden: I skrivelse af gårs dato meddeler undervisningsministeren under henvisning til opfordring hertil i folketinget, at han — om muligt i dag, tirsdag den 29. maj — ønsker at fremsætte en redegørelse om foranstaltninger mod lærermangelen.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i færdselsloven. (Motorkøretøjer til erhvervsmæssig personbefordring) har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov for Grønland om børns retsstilling og forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje i Grønland har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Medlem af folketinget Kai Moltke har meddelt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

„Kan boligministeren oplyse, om det nedsatte regeringsudvalg til undersøgelse af jordpriser og grundspekulation har afsluttet sine undersøgelser, og kan ministeren give oplysninger om, hvilke forholdsregler til standsning af nævnte spekulation der er planlagt eller overvejes fra regeringens side?

Kan boligministeren endvidere give nogen oplysning om, i hvilket omfang de stigende ejendomspriser siden 1958 har bevirket kapitaludtræk af udlejningsejendomme gennem omprioritering og forøget behæftelse?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede undervisningsminister, for at han kan give tinget den i dag anmeldte redegørelse.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Det udvalg, der i begyndelsen af året nedsattes af det høje ting til behandling af

forslaget til lov om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen, henstillede i sin betænkning, at jeg inden slutningen af denne samling gav det høje ting en redegørelse for den videre udvikling i spørgsmålet om foranstaltninger mod lærermangelen. På denne baggrund skal jeg derfor i dag give det høje ting nogle oplysninger om virkningen af de foranstaltninger, der er truffet, om lærerbehovet i de kommende år og om de foranstaltninger, der agtes truffet til afhjælpning af lærermangelen på længere sigt.

På grundlag af de bemyndigelser, der er givet i loven af 1. marts 1962 om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen, har ministeriet den 5. marts udsendt et cirkulære, hvis hensigt i første række er at begrænse antallet af nye stillinger i folkeskolen og at opnå en bedre fordeling af de lærerkræfter, man disponerer over.

Ifølge dette cirkulære indskrænkes mulighederne for at oprette nye stillinger, og reglen om klassekvotienterne skærpes. Kommunerne har hidtil kunnet normere lærerstillinger i forhold til antallet af skematimer, medens antallet af lærere i fremtiden beregnes i forhold til antallet af klasser. Hvis der ved et skolevæsen efter de tidligere gældende regler er normeret et større antal stillinger, end der kan oprettes efter disse nye bestemmelser, skal sådanne stillinger, hvis de ikke er besat, nedlægges ved udgangen af indeværende skoleår. Hvis de er besat, nedlægges de ved ledighed.

Disse bestemmelser har betydet en væsentlig stramning af normeringsreglerne for landet som helhed og har øjeblikkelig haft to virkninger.

For det første medfører reglerne om det maksimale antal lærere pr. klasse, at de enkelte kommuner ikke længere har lov til at udvide antallet af ansatte lærere uden efter nærmere tilladelse, en tilladelse, der kun undtagelsesvis gives. Hidtil har mange kommuner haft et stigende lærerforbrug uden at have tilsvarende stigning i elevtallet. Dette har medført, at en del kommuner har givet deres elever et større antal årlige undervisningstimer, end andre har gjort, at nogle kommuner har holdt lavere klassekvotient end andre o. s. v. Denne udvikling har hidtil medført, at langt den

[Undervisningsministeren.]

overvejende del af det årlige antal dimitterende har fået ansættelse i kommuner, hvis folkeskoleundervisning ikke alene beskæftigede forholdsvis mange lærere, men også et stigende antal lærere. Denne udvikling er nu standset, og det vil ikke længere være muligt at øge forskellene i lærerantallet i de dårligt forsynede og de godt forsynede kommuner.

Det andet resultat af de nye regler bliver en endnu mere udpræget udjævning af folkeskolens lærerforsyning. I en del år har der i langt de fleste kommuner været et stort antal normerede stillinger, som ikke har været besat med fastudnævnte, kvalificerede lærerkræfter. I det omfang disse ikke-besatte stillinger er overtallige i forhold til de nye normeringsregler, vil de nu indtil videre blive nedlagt. Dette medfører en væsentlig reduktion i antallet af ledige stillinger og samtidig en bedre fordeling af de ledige stillinger, således at de dårligst stillede landkommuner stort set vil få en bedre position, uden at der derved kan siges at være sket en tilsvarende forringelse af situationen i de store bykommuner, idet de fleste af disse kommuner har mulighed for at undgå en nedskæring af deres undervisningsplaner ved anvendelse af overtimer.

For at få en nærmere belysning af det aktuelle og fremtidige lærerbeho og af virkningerne af de nye normeringsregler har ministeriet foretaget en omfattende undersøgelse i de enkelte kommuner, dels ved direkte henvendelse til et antal af Københavns omegnskommuner og en del større købstæder, dels ved henvendelse til samtlige skoledirektioner. Ministeriet har i denne henvendelse anmodet om oplysning om antallet af normerede stillinger og antallet af besatte stillinger i skoleåret 1961-1962 og om det antal stillinger, som efter de nye regler i det tidligere nævnte cirkulære af 5. marts 1962 ventes normeret pr. 1. august i år.

På grundlag af den foretagne undersøgelse kan det allerede nu siges, at loven af 1. marts 1962 om foranstaltninger mod lærermangelen og de med hjemmel i denne lov ændrede normeringsregler har resulteret i en meget væsentlig reduktion af efterspørgslen efter seminarieuddannede lærere.

De skærpede normeringsregler vil efter den foretagne undersøgelse medføre en samlet nedgang i antallet af ledige stillinger fra ca. 5 000 i 1961-62 til knap 4 000 i 1962-63. Denne mindsning af lærermangelen på ca. 1 000 dækker over betydelige variationer imellem landets forskellige dele; jeg skal i denne forbindelse nævne nogle tal til illustrering heraf.

I København og i omegnskommunerne vil antallet af ledige stillinger, der i 1961-62 var 1 280, falde til knap 300 i 1962-63. I dette sidste tal er inkluderet 112 stillinger, der for øjeblikket er besat, men som nedlægges ved ledighed. I købstæderne vil antallet af ledige stillinger falde fra 1 617 til 655, medens det i sognekommunerne vil stige fra 2 084 til 2 991. Den samlede nedgang i ledighedstallet vil som nævnt andrage ca. 1 000 stillinger i hele landet. I Storkøbenhavn vil der blive tale om en nedgang på ca. 1 000. For resten af øerne øst for Store-Bælt og for Fyn bliver stillingen uændret, idet det for begge disse to områder er således, at en nedgang i antallet af ledige stillinger i købstæderne modsvares af en tilsvarende stigning i sognekommunerne. Dette gælder også for Jyllands vedkommende, hvor købstædernes vakancetal falder med knap 700, medens sognekommunernes stiger med 650.

Byerne, der har kunnet tiltrække og stadig tiltrækker en meget stor del af lærerne, får nu reduceret deres forspring, medens sognekommuner med stor lærermangel vil få mulighed for at opnå en antagelig dækning med lærerkræfter.

Gennemførelsen af de ændrede normeringsregler vil, som jeg nævnte før, medføre, at antallet af ledige stillinger vil gå ned fra ca. 5 000 i 1961-62 til knap 4 000 pr. 1. august 1962, og vil samtidig bevirke, at antallet af ledige stillinger ikke stiger. Over for dette ledighedstal på knap 4 000 står seminariernes nuværende betydelige dimissionstal. I år vil der fra landets seminarier blive dimitteret 1 760 nye lærere og lærerinder samt 60 småbørnslærerinder. I dette tal må dog fradrages ca. 15 pct., som erfaringsmæssigt efter dimissionen søger ansættelse uden for folkeskolen. Der refterer herefter ca. 1 550 lærere. Af disse vil en del erstatte lærerkræfter, som i årets løb afgår som følge af alder, på grund af dødsfald eller af andre

[Undervisningsministeren.]

grunde. Den årlige afgang andrager gennemsnitlig ca. 600 lærere. Der refterer derefter 950 lærere til nedbringelse af lærermangelen, som altså i løbet af 1962-63 vil være bragt ned på godt 3 000 ledige stillinger.

Til imødegåelse af den lærermangel, som trods de foretagne indgreb stadig findes, er udsendelsen af seminarieelever som vikarer af væsentlig betydning. For tiden udsendes der seminarieelever svarende til 1 050 helårsvikariater, og dette tal vil stige i takt med den planlagte udvidelse af seminarierne klassetal. Udsendelsestiden er 5 måneder. Under den øjeblikkelige betydelige lærermangel har spørgsmålet om en eventuel udvidelse af udsendelsestiden fra 5 måneder til 1 år været drøftet. Herved skulle man kunne gøre seminarieelevernes medvirken i skolens arbejde mere effektiv og samtidig mindske de gener, der er forbundet med hyppigt skiftende vikarer.

Ved helårsudsendelse vil dette tal fordobles, det vil sige en stigning i vikartallet på 1 050.

De foretagne undersøgelser har vist, at man, hvis man i stedet for en halvårsudsendelse foretager en helårsudsendelse over en periode på 6 år, vil få uddannet et betydeligt antal lærere færre.

Hvis man kombinerer udsendelsen med optagelse af elever i de ledige seminariepladser, vil der over en 8-årig periode være uddannet lige så mange lærere som ved bibeholdelsen af halvårsudsendelsen. Til gengæld vil der være et større antal vikarer til rådighed i hvert af disse år.

En forlænget vikarudsendelse ville medføre en række problemer med hensyn til lønning for seminarieelever, der af en eller anden grund ikke kan udsendes, anciennitet ved senere ansættelse i folkeskolen m. v.

Det må i denne forbindelse bemærkes, at det sandsynligvis ville være forbundet med praktiske vanskeligheder til enhver tid at finde stillinger for hver enkelt af et så stort antal seminarieelever, som der vil blive tale om. Selv om antallet af ledige stillinger ligger højere end antallet af seminarieelever, der kan udsendes, er det ikke så lige en sag at få forholdene tilpasset hinanden. I hvert fald er man afhængig af, hvilken fremgangsmåde kommunerne følger ved besørgelsen af ledige embeder, ligesom

den tidsmæssigt betydelige variation, der vil være ved embeders ledighed, spiller stærkt ind. Lad mig her nævne, at trods det, at der i dag er ca. 4 000 ledige embeder, er der stadig 400 af de 1 100 seminarieelever, der efter sommerferien kan rykke ud i skolerne, der endnu ikke har fået vikariater. Det skyldes væsentligst, at kommunerne i vid udstrækning afventer resultatet af foretagne embedsopslag. Det er klart, at kan man få en af de nye dimittender, vil man hellere det.

Endelig må det også i forbindelse med spørgsmålet om helårsudsendelse nævnes, at den vil blive betragtet som en reel forlængelse af skoletiden, og at der derfor må en lovændring til, dersom en sådan ordning skal gennemføres.

Alt taget i betragtning har ministeriet ikke ment at burde skride til denne foranstaltning.

Til bekæmpelse af den akutte lærermangel har endvidere spørgsmålet om anvendelse af et større antal faglærere været bragt på bane. Den undersøgelse, der er foretaget gennem det tidligere omtalte rundspørge til købstæder og skoledirektioner, har imidlertid vist, at det praktisk taget ikke vil være muligt at anvende flere faglærere, end tilfældet er nu.

Kun et par enkelte amter har ment det muligt at få inddraget yderligere et antal faglærere i undervisningen. Det drejer sig om Københavns og Roskilde amter. Stillingen er i øjeblikket den, at der beskæftiges ca. 800 faglærere i folkeskolen, deraf ca. 200 i København. Af de ca. 600 faglærere uden for København underviser 337 i håndgerning og 59 i husgerning. Resten — i alt 195 — underviser i fagene sløjd, gymnastik, tegning og sang. Hvad specielt værkstedsundervisning angår, kan jeg oplyse, at der i dette fag undervises i i alt 322 timer, svarende til ca. 10 lærerstillinger. Kun 5-6 kommuner giver værkstedsundervisning i fuldt omfang. I de fleste tilfælde indskrænker den praktiske undervisning sig til sløjd, træsløjd og metal-sløjd.

På baggrund af de besvarelser, man har modtaget fra kommunerne, kan jeg ikke se, at det er muligt for ministeriet at foretage yderligere m. h. t. inddragelse af et større antal faglærere i undervisningen. Ministe-

[Undervisningsministeren.]

riet har jo ingen muligheder for at komme i forbindelse med en eller anden skjult reserve af faglærere, og ifølge de modtagne oplysninger fra kommunerne, der kender de lokale forhold, findes der altså heller ikke en sådan reserve.

Kommunerne er i forbindelse med undersøgelsen samtidig blevet spurgt om mulighederne for inddragelse i undervisningen af gifte lærerinder, der i øjeblikket ikke er beskæftiget ved undervisning. På dette område var resultatet endnu mere negativt, idet der efter de foreliggende oplysninger praktisk taget ikke findes gifte lærerinder, som kunne ønske ansættelse i folkeskolen. 12 amter oplyser således, at der ingen mulighed er for ansættelse af flere gifte lærerinder. I andre amter anser man mulighederne herfor for overordentlig ringe. Et enkelt amt oplyser, at 6 gifte lærerinder i løbet af en kortere årrække vil søge ansættelse i folkeskolen.

Der findes muligvis en del gifte lærerinder, som opfylder betingelserne for at opnå nedsat timetal, men som på grund af sambeskatningsreglerne ikke ønsker at påtage sig lønnet undervisningsarbejde. En inddragelse af disse lærerinder i folkeskolen vil efter alt at dømme kun kunne gennemføres ved en ændring eller lempelse af reglerne om sambeskatning, men en sådan ændring kan naturligvis kun foretages i forbindelse med en generel løsning af dette problem. En særordning for lærerkræfter er selvsagt utænkelig.

Blandt foranstaltningerne mod lærermangelen må også nævnes lærernes overtimer. Hidtil er et stort antal lærerembeder blevet bestridt ved læsning af overtimer. I kommuner, hvor antallet af embeder var højere end tilladt efter rationeringen, er sådanne ved overtimer læste embeder blevet nedlagt, og de kan ikke genoprettes og besættes, så længe de ekstraordinære foranstaltninger opretholdes. Men lærerne læser fortsat overtimer og bidrager herved til, at disse kommuner kan undgå eller begrænse nedskæringer af deres undervisningsplaner. I andre kommuner, hvor man hidtil ikke har haft så mange lærere ansat som tilladt efter rationeringen, og hvor det ikke er muligt for tiden at få alle normerede embe-

der besat, vil overtimerne derimod i første række blive anvendt til besøgelse af de ledige embeder.

Jeg har indtil nu beskæftiget mig med den øjeblikkelige situation, med virkningerne af de indførte skærpede normeringsregler og med de foranstaltninger, der i øvrigt er truffet til lempelse af den øjeblikkelige lærermangel.

Ministeriet har anset det for nødvendigt også at få nærmere klaring over lærerbeholdet på længere sigt og har derfor som tidligere nævnt i forbindelse med den landsomfattende undersøgelse bedt kommunerne om oplysning om det forventede elevtal, klassetal og lærerbehold for perioden frem til 1980.

Kommunerne er anmodet om at give oplysning om antallet af skolebørn, herunder børn, der ventes at søge friskoler, efterskoler, private realskoler og gymnasieskolens realafdelinger i årene 1965, 1970, 1975 og 1980. Man har endvidere for disse år udbedt sig oplysning om antallet af klasser og om det antal lærere, der må forventes at blive brug for. Ved de af kommunerne foretagne beregninger er de samme forudsætninger lagt til grund med hensyn til lærerforbrug pr. klasse og indførelse af 8., 9. og 10. skoleår som i det økonomiske sekretariats beregning. Kommunerne er endvidere anmodet om i det omfang, det er muligt, at tage hensyn til den forventede befolkningsudvikling. Hvad 8. og 9. klasse angår, bemærkes, at ganske uanset spørgsmålet om en udvidet undervisningspligt vil den procentdel af børnene, der fortsætter i 8. og 9. klasse, stadig være stigende.

På trods af de store anstrengelser, som de kommunale og amtskommunale myndigheder har gjort sig, er det selvfølgelig klart, at denne slags overslag altid er behæftet med usikkerhed. Denne usikkerhed knytter sig især til elevtallene, hvor antallet af til- og fraflyttede kan få ganske afgørende betydning. Det er derimod givet, at organiseringen af undervisningen på forskellige trin og inden for bestemte geografiske områder i langt højere grad lader sig bedømme, selv en del år ud i fremtiden. Den nødvendige revision af elevtallene, som man har udført, har derfor støttet sig på de foreliggende oplysninger om skolevæsenets op-

[Undervisningsministeren.]

bygning og størrelse, hvorved man er nået frem til et acceptabelt skøn over lærerbehovet også i en lidt fjernere fremtid.

Hele denne del af undersøgelsen er baseret på bestemmelserne i folkeskoleloven af 1958 og læseplansudvalgets betænkning suppleret med de antagelser om udvidelsen af undervisningsperioden o. lign., som var anført i det økonomiske sekretariats betænkning og i kommentarerne til forslaget om bemyndigelsesloven. Som følge heraf er det muligt at sammenligne de to beregninger med hinanden, og hovedresultatet heraf er blevet, at det lærerbehov, som angives af sekretariatet for årene 1970, 1975 og 1980, nok er en lille smule i overkanten sammenlignet med det resultat, vi når til gennem de kommunale undersøgelser. Ifølge den nu foretagne undersøgelse vil der i 1970 være et lærerbehov på 38 500, i 1975 på 43 000 og i 1980 på 47 300. Da begge undersøgelser resulterer i en meget betydelig stigning i lærerbehovet, er denne forskel ikke af væsentlig betydning, så meget mere som begge de to anvendte metoder indeholder visse usikkerhedsmomenter. Tendensen i retning af nedsættelse af den almindelige arbejdstid vil muligvis indvirke på lærernes pligtige timetal, således at der inden den periode, undersøgelserne dækker, d. v. s. inden 1980, vil ske en yderligere nedsættelse, hvilket selvfølgelig vil øge lærerbehovet. Også børnenes timetal vil muligvis blive nedsat, hvilket vil virke i modsat retning. Om hele denne udvikling er det jo ikke muligt at udtale sig med sikkerhed i dag.

Som jeg tidligere omtalte, vil lærermangelen med seminarierne nuværende dimittental og med opretholdelse af de nye bestemmelser om normering af lærerstillinger være bragt ned på ca. 3 000 ledige stillinger i løbet af 1962-63. I 1963 vil der fra seminarierne blive dimitteret ca. 2 000 lærere, i 1964 2 180 og i 1965 2 370. Hertil kommer ca. 50 småbørnslærere årlig. Regner man med et frafald blandt de dimitterede på ca. 15 pct. og med et årligt erstatningsforbrug på ca. 600, vil lærermangelen med den nuværende uddannelseskapacitet i hvert fald være bragt ned på et minimum i 1966-67. Oprettelsen af yderligere 8. og 9. klasser og befolkningstilvæksten i visse kommuner vil muligvis øge behovet noget, men

uanset dette må man regne med, at lærermangelen nu er under kontrol, og at antallet af ledige stillinger ikke vil stige, men som nævnt i 1966-67 vil være bragt ned på et minimum, naturligvis under forudsætning af, at de rationaliseringsforanstaltninger, der i dag er gældende, opretholdes. Dette vil skabe mulighed for, at man efter dette tidspunkt gradvis søger de nu indførte restriktioner ophævet, således at kommunerne får mulighed for at udbygge deres skolevæsen i overensstemmelse med forslagene i den blå betænkning, hvilket har været forudsætningen for den af det økonomiske sekretariat udarbejdede prognose om det fremtidige lærerbehov. Jeg tænker her på spørgsmål som nedsættelse af klassekvotienten, udbygning af specialundervisningen, indskrænkning af overtimeordningen m. v. Det er imidlertid ifølge sagens natur vanskeligt at udtale sig om, i hvilket omfang de enkelte kommuner ønsker og er i stand til at udbygge deres skolevæsen; bl. a. spiller jo her lokalesituationen ind.

Det er imidlertid absolut givet, at en udvidelse af seminarierne kapacitet og dermed en forøgelse af dimittendantallet under alle omstændigheder vil være nødvendig på længere sigt, og den størst mulige forøgelse af antallet af 1. klasser ved seminarierne vil derfor være påkrævet allerede i de kommende år, idet man jo her må gøre sig klart, at oprettelse af et øget antal 1. klasser først vil få virkning i løbet af 3-4 år. Pr. 1. august i år vil der blive oprettet i alt 85 1. klasser ved seminarierne, hvilket er en stigning på 10 klasser i forhold til 1961 og svarer til oprettelsen af 3-4 seminarier. I alt vil dette resultere i 2 550 dimittender årlig. I 1963 vil der blive søgt oprettet 95 1. klasser, altså en forøgelse på yderligere 10 klasser, eller yderligere 3-4 seminarier, og man håber at kunne opretholde dette tal i de kommende år. 95 1. klasser svarer til en årlig dimission på 2 850 nye lærere.

Om det vil være nødvendigt at opretholde et årligt dimittental af denne størrelsesorden i 1970'erne, er det overordentlig vanskeligt at udtale sig om på nuværende tidspunkt. Dette dimissionstal er jo adskilligt større end de tal, der regnes med i det økonomiske sekretariats betænkning. Ministeriet agter imidlertid at føre nøje kon-

[Undervisningsministeren.]

trol med den fremtidige udvikling, således at man har mulighed for at regulere antallet af 1. klasser ved seminarierne efter behovet.

Den nødvendige udvidelse af seminariernes kapacitet vil ministeriet i første række søge gennemført ved en udvidelse af de bestående seminarier. Jeg skal her bemærke, at en tidssvarende læreruddannelse kræver store seminarier. På sådanne seminarier vil det være muligt at give eleverne øgede muligheder for at få en differentieret undervisning, og det må formenes, at udviklingen går mod en endnu større differentiering end hidtil. Endvidere vil en mere rationel udnyttelse af den enkelte seminarielærers særlige kvalifikationer være mulig, ligesom lokaler og samlings vil kunne udnyttes stærkere og derfor mere økonomisk.

Alene disse forhold peger på en udbygning af de bestående seminarier, men der kan anføres andre argumenter for at foretrække en udbygning. Ved et bestående seminarium vil de allerede virkende læreres erfaringer kunne komme nyansatte lærere til gode, således at uddannelsens kontinuitet kan sikres i noget højere grad, end det vil være muligt ved et nyt seminarium. Endvidere vil det også, dersom det bliver aktuelt, være langt lettere at foretage mindre indskrænkninger af bestående seminarier, end det vil være at nedlægge et helt seminarium.

I forbindelse med udvidelse af seminarierne må man særlig have opmærksomheden henvendt på de seminarier, der ligger i de tættest befolkede egne, og som gennem en årrække har kunnet opvise et så betydeligt antal aspiranter, at en del kvalificerede har måttet afvises.

Det bør overvejes, hvorledes staten kan støtte byggeri af kollegier. Der er nemlig ved flere seminarier betydelige vanskeligheder forbundet med at skaffe elever egnede værelser. Ved opførelse af kollegier ville man gøre det lettere for eleverne fra fjernere egne af landet, hvor seminarier ikke kan placeres, at opnå en læreruddannelse, idet man måtte kunne give sådanne elever fortrinsret til en del kollegieværelser.

Den planlagte udvidelse af antallet af klasser rejser spørgsmålet om flere seminarielærere og forudsætter en lokalemæssig udbygning af seminarierne. Jeg regner med,

at seminarierne ved ansættelse af nye faste lærere og deltidslærere fra 1. august i år vil være i stand til at magte udvidelsen til 85 klasser. Herudover vil der — ved udvidelse til 95 klasser — blive tale om yderligere ansættelse af ca. 30 seminarielærere, idet ca. 3 lærere vil være nødvendige for at varetage undervisningen i hver ny seminarieklasser. Det kan tilføjes, at af de 30 lærere må maksimalt 60 pct. påregnes at skulle have akademisk uddannelse. Set i forhold til antallet af nytillkomne akademiske lærere vil dette ikke få væsentlig indflydelse på lærermangelen i gymnasiet.

Hvad angår seminariernes lokaler, skal jeg bemærke, at udnyttelsen af disse allerede nu — og i endnu højere grad med den for 1962 planlagte udvidelse — er så stor, at en reserve ikke kan siges at være til stede. Det vil derfor være en absolut forudsætning for bekæmpelse af lærermangelen på længere sigt, at man ikke støder på vanskeligheder med hensyn til fremskaffelse af de nødvendige bevillinger og igangsætningstiladelser for seminariebyggeriet i de nærmeste år. Hvis bygningsmæssige udvidelser eller nybyggerier ved seminarierne strander eller forsinkes væsentligt af disse grunde, må vi se i øjnene, at der ikke bliver mulighed for en effektiv indsats i form af uddannelse af flere lærere.

Under hensyn til de indgreb, der må forventes over for byggeriet, vil ministeriet overveje alle muligheder for løsninger, herunder også opsætning af præfabrikerede lokaler ved de seminarier, der naturligt kommer på tale ved en samlet kapacitetsudvidelse. Det er dog en forudsætning, at disse nødløsninger ikke hindrer en senere gennemførelse af bygningsmæssige udvidelser af permanent karakter. De midlertidige bygninger vil formentlig på anden vis kunne anvendes.

Skulle det vise sig, at der ikke på de bestående seminarier kan ske de fornødne udvidelser, samtidig med at man tilgodeser de hensyn, der melder sig ved en samlet vurdering af det problemkompleks, læreruddannelsen rummer, herunder spørgsmålet om de enkelte egne ressourcer uddannelsesmæssigt set, må spørgsmålet om etablering af et nyt statsseminarium komme på tale.

Jeg vil gerne rekapitulere:

[Undervisningsministeren.]

Den i ministeriet gennemførte lov og cirkulæret har midlertidigt lagt loft over mulighederne for normering af stillinger ud over den grænse, rationeringsplanen fastsætter, og der er derved skabt mulighed for et fald i antallet af ledige embeder, samtidig med at bestemmelserne hindrer en ukontrolleret nyoprettelse af embeder ved skolevæsenet, der allerede er vel udbygget. Selv om man ikke ved, hvor højt man ville være nået op, dersom kommunerne havde bevaret normeringsfriheden, kan det fastslås, at den samlede besparelse i hvert fald må ligge over 2 000 embeder.

Den lærermangel, der stadig er, bekæmpes ved overtimer, ved udsendelse af seminarielever, ved faglærere. Disse foranstaltninger vil samlet i forbindelse med de kommende års store dimittendtal have en virkningsfuld forbedring til følge.

Når lærermangelen på basis af fordelingslovens bestemmelser er nået til et minimum, vil ministeriet kunne løse indgrebene i takt med det stigende antal lærere, der er til rådighed. Der bliver altså tale om en gradvis tilbagevenden til friere forhold på dette område, således at skolevæsenet kan udbygges fuldt ud på grundlag af lokale ønsker og behov, således som folkeskoleloven hjemler det.

Jeg kan ikke slutte denne redegørelse uden at rette en tak til det høje ting, fordi man gennemførte loven om foranstaltninger mod lærermangelen, til de kommunale myndigheder, til lærerne og til alle, der har medvirket ved gennemførelsen af det relativt meget drastiske indgreb, der er foretaget. Resultatet af den gennemførte foranstaltning er opnået ved fastholdelsen af de forudsætninger, hvorunder tilslutning til loven blev givet.

Det er indlysende, at der ikke i dag er fuldstændig klarhed med hensyn til forløbet af hele den indsats, der nu er i gang. Det kan dog med sikkerhed siges, at når begge sæt foranstaltninger — såvel de kortfristede som de langfristede — således som det nu

sker, udbygges til grænsen af, hvad der er muligt, vil virkningerne indfinde sig med betydelig styrke.

De undersøgelser, ministeriet inden for en relativt kort tid har ladet foretage ud over landet, vil blive videreført, så den kontrol, der nu er tilvejebragt, kan udbygges, og således at ministeriet bliver i stand til langt bedre end før at følge udviklingen og foretage de skridt, der er nødvendige. Bekæmpelsen af lærermangelen er en af de store opgaver, vort samfund står over for, og vi bør derfor ikke unde os ro, før den er endeligt og definitivt bragt til ophør.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 1 medlem til overbevillingsnævnet (i stedet for folketingsmand Asger Jensen). (Jfr. tidenden sp. 5061).

Valgt blev: *Gottschalck-Hansen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til arvelov

og

forslag til lov om ændringer i skifteloven.

Valgt blev: *Edel Saunte, Holger Eriksen, Boye Hansen, Kai Jensen, Waldemar Laurson, K. Axel Nielsen, Peter Nielsen, Elna Sværtsen, Else-Merete Ross, Ib Thyregod, Peter Larsen, Helga Pedersen, Finn Poulsen, Erna Sørensen, Hagen Hagensen, Foss og Herluf Rasmussen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om fremme af forespørgsel til forsvarsministeren af Aksel Larsen m. fl.

(Forespørgslen findes i tidenden sp. 5061).